

* * *

Olvasói levél

Ávédik Lukács: Szabad királyi Erzsébetváros monográfiája 1896 reprint kiadásával kapcsolatban szeretném megköszönni az egyesületnek e szép és okos könyv újbóli kiadását. Ajánlom minden erdélyi örmény származásúnak, hogy forgassa és tanulmányozza, ismerje meg őseink történetét, tetteit, eredményeit, eredeti dokumentumok alapján.

Pontosítani szeretném, hogy az Utóhang képein szereplő Dr. Zachariás Simon nagyapám 1933-ban már Erzsébetváros tiszti főorvosa volt.

Dr. Bokross Béláné Issekutz Sarolta

* * *

id. Száva Antal

(1928-2004) ny. tanár

A 2004-es év utolsó napjaiban, pontosabban dec. 29-én Csíkszeredában elhunyt id. Száva Antal, nyug. gimn. tanár, tanfelügyelő. Száva Antal 1928. máj. 8-án született Csíkszentmártonban Száva Márton és Bocskor Róza egyetlen gyermekeként. A csíkszeredai Római Katolikus Segítő Mária gimnáziumban érettségizett 1947-ben. Először tanítóképzőt végzett, majd a kolozsvári Bolyai Egyetemen szerzett tanári diplomát 1953-ban. Az egyetem után először szülőfaluja iskolájában volt a magyar irodalom tanára, később az iskola igazgatója lett. A 60-as évek végétől megyei tanfelügyelő volt Csíkszeredában egészen nyugdíjazásáig. 1952-ben nősült, neje a csíkszentmártoni születésű Bartók Sarolta tanítónő. Házasságukból két gyermek született: Edit-Mária dr. /sz.1953/ és Antal /sz.1956/ okleveles villamosmérnök.

id. Száva Antal édesapja Száva Márton /1871-1934/ volt, aki a háromszéki Bereckben született Száva János-Jakab /1814-1885/ és Dávid Katalin /1827-1898/ gyermekeként. Apai nagybátyja Száva Lukács /1852-1945/ volt a Száva család még Szépvízen élő utolsó képviselője. Ily módon nagyon büszke volt családjára és mindig vállalta részvételét a 4 évenként ismétlődő Száva-család találkozóra. Utolsó találkozásunk a múlt év júniusában volt, amikor szó esett a Száva-család esedékes arcképcsarnokáról, de ő már ekkor bemutatott ilyen jellegű nagy családi fotókat annak bizonyítására, hogy ez a terv megvalósítható lesz.

id. Száva Antal 2002-ben még részt vehetett az 55 éves érettségi találkozásunkon, így azok közé tartozott, aki még az ősi csíki „scola” szellemét képviselte, viselte a terhet, évszázadok örökségét mindhalálig. Ady Endre sorsát ő sem tudta elkerülni, lélekben ő sem tudott sose elválni a régi „scolától”. Ennek az ősi székely iskolának a közelségében tevékenykedett, hogy újabb és újabb generációkat neveljen és adjon át - telítve igaz emberséggel, harmonikus lélekkel - a jövőnek. A nevelő halott porát befogadja az anyaföld méhe, de példája tovább él észrevétlen örökségként nemzedékre, mint tiszta tó vizére dobott kő nyomán a hullám.

A jó Isten adjon neki örök nyugodalmat és lelki vigaszt a család mély fájalmában. Isten veled !

*Dr. Száva Tibor Bécs,
2005. jan. 6.*

* * *

Gazdovits Miklós munkái Stockholmban és Bukarestben

Erdélyi örmények hagyományai

Gazdovits Miklós Szatmárnémetiben született 1931-ben, a kelet-európai sors negyven évre a román fővárosba sodorta. 1990-ben kezdett el írni a magyarörményekről, eddig három könyve és több mint ötven újságcikke, dolgozata jelent meg magyar és román nyelven. Megjelenés előtt áll a bukaresti Kriterion kiadónál negyedik, átfogó tanulmánykötete.

Gergely Tamás interjúja

- Az erdélyi örményekről 1990-ben kezdtem írni. Az elektronikus számítógép-kutató intézetben kollégám volt - Varuján Pambuccian, aki jelenleg, a román parlamentben az örmény nemzetiséget képviseli. Ő kért fel arra, hogy a bukaresti örmény vallási és kulturális központ könyvtárában található magyar nyelven írt könyveket felleltározzam. Ekkor derült ki, hogy azok Lukácsi Kristóf, Szongott Kristóf, Avedik Lukács, Hovhannesian Eghia és más örmény származású korifeusoknak az erdélyi könyvei a magyarörményekről. Felkértek, hogy olvassam el a könyveket, és írjak dolgozatokat, melyeket az Ararát és a Nor Ghiank címmel megjelenő folyóirataikban, valamint az Ani című évkönyvben közöltek. Idővel munkámra a magyar nyelvű sajtó is felfigyelt, úgyhogy mára több mint ötven újságcikket és tanulmányt közöltem, melyek bőséges bel- és külföldi forrásanyagra alapoznak. Különösen kedves a honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából írt dolgozatom: 1100 év az első közép-európai örmény település létrejöttétől. Ez részletesen tárgyalja a magyar törzsek útvonatát, és bizonyítja a középük keveredett örmény menekültek által Villa ermen (Örmény Falu) székhellyel (ez a mai Esztergom egyik központi lakónegyedének a neve) a Panóniai Örmények Földjének a létrejöttét.

- Miről szól a megjelent könyve?

- Ismereteket ad az örmény népről, országuk történelméről, azokról az eseményekről, melyek a világ egyik, számban legnagyobb, szórványává tették őket, Erdélybe kerülésük útjáról és módjáról, teljesítményeiről, s részletesen leírja a két erdélyi örmény város - Szamosújvár és Erzsébetváros - alapításának körülményeit. Szól magyar honosításuk érdekében kifejtett önnevelési erőfeszítésükről, az örmény múzeum létesítéséről, vallásukról, templomaikról, iskoláikról, s bemutat 49 erdélyi családot nemesi címerükkel együtt.

- Első könyve után, a magyar változat és a teljesebb második megjelenése előtt mit mondhat a visszajelzésekről?

- Az első könyv szenzációként hatott mind a román, mind a magyar olvasók körében, mert ez volt az első könyv, amely románul tárgyalja a témát. A magyarok számára azért volt meglepetés, mert a magyarörményekről románul jelent meg a könyv a bukaresti „románörmények” kérésére és kiadásában. Az első 50 plusz 1000 példány után újabb 500-at kellett nyomtatni. De szó van a bővített román változat kiadásáról is.

- Jelent-e meg korábban önálló könyv a magyarörményekről?

- Az erdélyi magyarörmények történetéről magyarul nem jelent meg önálló könyv. Dr. Lukácsi Kristóf írta meg latin nyelven az erdélyi örmények történetét (1869), ezt Szirmai Béla brassói római katolikus kanonok úr volt szíves kérésemre magyarra fordítani.

- Fel tud-e mutatni valami eredetit a most készülő munkájában?

- Mint már említettem, a magyarörményekről három könyvet adtam ki. A másodikat magyar nyelven, címe: *Az erdélyi örmények történetéből*, mely 2000-ben jelent meg Kolozsvárott, Szamosújvár örmény város alapításának 300. évfordulója alkalmából. A harmadik könyvnek társszerzője vagyok: az *Örmény kultúra és művészet Szamosújvárott*, négy nyelven: magyarul, románul, angolul és örmény nyelven a bukaresti Ararat kiadónál jelent meg 2003-ban. A Kriterion kiadó kérésére *Az erdélyi örmények története* címmel megírtam a negyedik könyvet is, amely ez év decemberében jelenik meg. Különösen e könyvben merek ellentmondani korábbi véleményeknek: tudományos bizonyítékok alapján vallom az Árpád-kori örmények fontos szerepét a kereszténység terjesztésében a Kárpát-medencében. Állítom, hogy a több mint 110 kívülről kerek, belülről hatkarejos templom egy részét az örmények építették. Módosítom a moldvai örmények Erdélybe településének korábban megnevezett okozat-rendszerét, s a bejövétel korábbi leírását. Elsőként jelentem ki, hogy az „erdélyi örmény iskola” célja az erdélyi örmények földiekké nyilvánítása, illetve a magyar nemzet testébe való felvétel volt. Ugyancsak elsőként tárgyalom az Árpád-kori örmények vallását, püspökségüket, a moldvai örmények nyelvét és vallását Erdélybe jövetelük idején, és részletesen leírom az erdélyi örmény katolikus püspökség helyreállítása érdekében kifejtett törekvéseket. Irattári dokumentumok alapján felsorolom a szamosújvári örmény múzeum és katolikus plébánia egykori tulajdonát képező nagy morális és anyagi értékű tárgyak visszaszerzése érdekében tett lépéseket. Bemutatom Capdebo Lajos szatmári római katolikus kanonoknak - a nála őrzött családi iratok és személyes levélgyűjteménye alapján - a szamosújvári örmény katolikus plébánia plébánosi tisztsége elnyeréséért vívott eredménytelen harcát, s kudarcának politikai hátterét.

- Mi az ön viszonya Svédországhoz? Elég gyakran fellép itt... hogyan fogadják? '

- Svédországba a lányomat meglátogatni jövök. A román és magyar nyelven megjelent dolgozataim, a romániai tévében való szereplésemnek köszönhetően, meg egy Szamosújvárról készített tévéfilmem alap-

ján Svédországban is megismertek. Mivel Svédországban több magyarörmény család él, és a téma sokak számára érdekes, 1999-es ittlétem alkalmával felkértek Stockholmban és Södertaljében két-két előadásra. A második stockholmi előadás után számos résztvevő kérte, hogy az elhangzottak könyv formájában is jelenjenek meg. Így született meg második könyvem, melyet a stockholmi Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesület elnöke, Tamás György adott ki Kolozsvárott, 2000-ben - az EMKE, továbbá 58 svédországi, németországi, svájci, ausztriai, magyarországi, romániai és amerikai magánszemély anyagi támogatásával.

Mostani látogatásom alkalmával Stockholmban ismételtén két előadásra kértek fel. Ebben az interjúban talán nincs arra hely, hogy elmeséljem, milyen nagy figyelemmel hallgattak, milyen kedvesen fogadtak.

(Megjelent az American Hungarian Panorama 2004 szeptember-októberi számában VI. évfolyam 5.szám)

* * *

Lapzárta után történt

2005 január 31-én a Litea Könyvszalomban mutatták be

Dávid Attila 1967-2002 Emlékalbumot

A fiatalon elhunyt képzőművészt és a neki szentelt könyvet Hegyi Árpád Jutocsa, a Miskolci Nemzeti Színház igazgatója mutatta be. Közreműködött Kobzos Kiss Tamás előadóművész.

A bemutatón résztvevő beszélgetőpartnerek a könyv készítői voltak: András Tamás, Benedek Katalin, Dávid Csaba, Fabók Dávid, Federits Zsófia, Kürthy András, Orosz Adél, Spolarich László, Konrád Sutar-ski, Székely László, Trojan Tünde és Újhelyi Borbála.

* * *

Tájékoztató: Az Országos Örmény Önkormányzat címe 2005. január 1-től megváltozott. Új címe 1025. Budapest Palatínus u. 4. Telefon/ fax: 332-3943, 336-1172, 336-1679. Megközelíthető: 191-es autóbusszal a végállomásig.

* * *

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadónk (kétszer) egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyijövedelem-adónk 1 %-át az EÖGYKE-nek ajánlhassuk.

Kilencedik éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik, hogy működésünk anyagi nehézségeit részben megoldjuk. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdettől fogva nyitott könyvként működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen beszámolunk az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon meggyőződhetnek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitásörzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbítására fordítjuk. Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre - ezáltal önmagára is. Hiszen tagságunk azért dolgozik, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak - az utókorunk. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is.

Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevalláskor az APEH által mellékelt, (vagy Ön által kért) rendelkező nyilatkozatot kitöltenie:

A kedvezményezett **adószáma:**

18085590-1-41

A kedvezményezett **neve:**

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület